

2. Поліщук Н.В. Науково-технічний прогрес і духовно-моральне становлення молоді: [монографія] / Поліщук Н.В. – Рівне: О.Зень, 2012. – 464 с.
3. Базалук О. Формування образу людини майбутнього як стратегічна мета філософії освіти / О.Базалук // Освіта і управління. – 2010. – Т. 13. – № 2–3. – С. 49–55.
4. Боришевський М.Й. Дорога до себе: від основ суб'єктивності до вершин духовності: [монографія] / М.Й. Боришевський. – К.: Академвидав, 2010. – 416 с.
5. Муратов І.А. Філософські основи генези наукової теорії // Вісник НТУУ “КПІ”. Філософія. Психологія. Педагогіка / І.А. Муратов. – 2011. – Вип. 1. – С. 47–51.
6. Новейший философский словарь / [Чекалов Д.А., Кондрашов В.А., Копорулина В.Н. и др.]. – М.: Феникс+, Феникс, Торговый дом, 2008. – 668 с.
7. Стьопин В.С. Философия науки и техники / Стьопин В.С., Горохов В.Г., Розов М.А. – М.: Гардарики, 1999. – 400 с.
8. Петрушенко В.Л. Філософія: [Текст]: навч. посіб. (в 2-х ч.) / В.Л. Петрушенко. – Львів: Новий світ, 2000, 2011. – 647 с.
9. Беме Г. Сциентификация науки. В кн.: Философия техники в ФРГ / Беме Г., Ван ден Даале В., Крон В. – М.: Прогресс, 1989.
10. Фізика атомного ядра та елементарних частинок / [Поліщук Н.В., Мосієвич О.С., Панченко М.С.]. – Рівне: РДГУ, 2011. – 575 с.
11. Шейко В.М. Культура. Цивілізація. Глобалізація (кінець ХХ – початок ХХІ ст.): [монографія] / В.М. Шейко. – Х.: Основа, 2001. – 520 с.
12. Філософська сутність суспільного духовного життя [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://osvita.ua/vnz/reports/philosophy/12981/> – Назва з екрану.
13. Вернадский В.И. Избранные труды по истории науки / В.И. Вернадский. – М.: Наука, 1981.
14. Рассел Б. История западной философии / Б. Рассел. – М.: Наука, 1959.
15. Мельник В. Філософія – наука – техніка: асимптоти єднання / В.Мельник // Філософські науки. – 2006. – № 550. – С. 3–11.
16. Семенюк Е.П. Наука як фактор збереження цивілізації і культури / Е.П. Семенюк // Філософські науки. – 2010. – № 661.

References

1. Semenjuk E.P. Filosofija suchasnoi nauky i tehniky / Semenjuk E.P., Mel'nyk V.P. – L'viv: Svit, 2006. – 152 s.
2. Polishhuk N.V. Naukovo-tehnichnyj progres i duhovno-moral'ne stanovlennja molodi: [monografija] / Polishhuk N.V. – Rivne: O.Zen', 2012. – 464 s.
3. Bazaluk O. Formuvannja obrazu ljudyny majbutn'ogo jak strategichna meta filosofii' osvity / O.Bazaluk // Osvita i upravlinnja. – 2010. – Т. 13. – № 2–3. – С. 49–55.
4. Boryshevs'kyj M.J. Doroga do sebe: vid osnov sub'jektyvnosti do vershyn duhovnosti: [monografija] / M.J. Boryshevs'kyj. – K.: Akademyvydav, 2010. – 416 s.
5. Muratov I.A. Filosofsk'i osnovy genezy naukovoi' teorii' // Visnyk NTUU “KPI”. Filosofija. Psihologija. Pedagogika / I.A. Muratov. – 2011. – Vyp.1. – S. 47–51.
6. Novejšij filosofskij slovar' / [Chekalov D.A., Kondrashov V.A., Koporulina V.N. i dr.]. – М.: Feniks+, Feniks, Torgovyj dom, 2008. – 668 s.
7. St'opin V.S. Filosofija nauki i tehniki / St'opin V.S., Gorohov V.G., Rozov M.A. – М.: Gardariki, 1999. – 400 s.
8. Petrushenko V.L. Філософія: [Текст]: навч. посіб. (в 2-х ч.) / В.Л. Петрушенко. – Л'viv: Novyj svit, 2000, 2011. – 647 s.
9. Beme G. Sциентификация науки. В кн.: Философия техники в ФРГ / Беме Г., Ван ден Даале В., Крон В. – М.: Прогресс, 1989.
10. Fyzyka atomnogo jadra ta elementarnyh chastynok / [Polishhuk N.V., Mosijevych O.S., Panchenko M.S.]. – Rivne: RDGU, 2011. – 575 s.
11. Shejko V.M. Kul'tura. Cyvilizacija. Globalizacija (kinec' XX – pochatok XXI st.): [monografija] / V.M. Shejko. – H.: Osнова, 2001. – 520 s.
12. Filosofsk'a sutnist' suspil'nogo duhovnogo zhyttja [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://osvita.ua/vnz/reports/philosophy/12981/> – Nazva z ekranu.
13. Vernadskij V.I. Izbrannye trudy po istorii nauki / V.I. Vernadskij. – М.: Nauka, 1981.
14. Rassel B. Istorija zapadnoj filosofii / B.Rassel. – М.: Nauka, 1959.
15. Mel'nyk V. Filosofija – nauka – tehnika: asymptoty jednannja

/ V.Mel'nyk // Filososfs'ki nauky. – 2006. – № 550. – S. 3–11.

16. Semenjuk E.P. Nauka jak faktor zberezhennja cyvilizacii' i kul'tury / E.P. Semenjuk // Filososfs'ki nauky. – 2010. – № 661.

Polishchuk N. V., candidate of engineering science, associate professor of Rovno state humanitarian university (Ukraine, Rovno), pnv202@ukr.net

Philosophical-educational judgement of problems of spirituality in the context of information-highly technological scientific and technical progress

The author in clause investigates the present stage of information-highly technological scientific and technical progress (IHT STP) which predetermines deep social consequences, including and all that connected with spiritual manufacture, with creative activity, with complex socially cultural processes. It is found out, that by one of the serious problems born IHT STP, there is a problem of the further improvement of an education system on the basis of philosophy of formation as IHT STP requires constant modernization, improvement and even change of the maintenance of formation which in turn consists of two subsystems: base training and additional (which the life by independent formation can be carried out during all). It is proved, that it is necessary for young generation to intensify world-wide, and even better qualitatively to change methodology and a technique of mastering by technical and other knowledge as for short term of training they should pass a way of several millenia of development of technical knowledge. Philosophies of a science and technics and philosophy of formation which should develop research traditions should assist in a radical measure to it, systematize knowledge, and also provide unity concerning use scientific, technical, technological and information terminology.

Keywords: the spiritually-moral person, educational space, society, civilization, information-highly technological scientific and technical progress, philosophy of formation.

Поліщук Н. В., кандидат технічних наук, доцент, Ровенський державний гуманітарний університет (Україна, Рівно), pnv202@ukr.net

Філософсько-образовательное осмысление проблем духовности в контексте информационно-высокотехнологического научно-технического прогресса

Исследуется современный этап информационно-высокотехнологического научно-технического прогресса (ИВТ НТП), который предопределяет глубинные социальные следствия, включая и все то, что связано с духовным производством, с творческой деятельностью, со сложными социокультурными процессами. Выявлено, что одной из серьезных проблем, рожденных ИВТ НТП, есть проблема дальнейшего совершенствования системы образования на основе философии образования, поскольку ИВТ НТП нуждается в постоянной модернизации, совершенствовании и даже изменении содержания образования, которое в свою очередь состоит из двух подсистем: базовое образование и дополнительное (которое может осуществляться на протяжении всей жизни путем самостоятельного образования). Доказано, что молодому поколению необходимо всемирно интенсифицировать, а еще лучше качественно изменить методологию и методику овладения техническими и другими знаниями, поскольку за короткий срок обучения они должны пройти путь нескольких тысячелетий развития технических знаний. Этому в радикальной мере должны содействовать философия науки и техники и философия образования, которые должны выработать исследовательские традиции, систематизировать накопленные знания, а также обеспечить единство относительно использования научной, технической, технологической и информационной терминологий.

Ключевые слова: духовно-моральная личность, образовательное пространство, общество, цивилизация, информационно-высокотехнологический научно-технический прогресс, философия образования.

* * *

УДК 001.895

Шелюк Л.

кандидат педагогічних наук, доцент,
докторант, Національний педагогічний
університет ім. М. П. Драгоманова
(Україна, Київ), gileya.org.ua@gmail.com

**ДЕМОКРАТИЗАЦІЯ ОСВІТИ
ЯК ПРИНЦИП ІЇ РЕФОРМУВАННЯ В УКРАЇНІ**

Питанням вивчення ролі демократизації у сфері освіти присвячена значна увага філософів і науковців. Проте досконалої моделі сучасної філософії освіти, яка відповідає б потребам та інтересам демократичного розвитку суспільства, поки що не сформовано. Її вироблення – надто складне завдання. Адже мають бути репрезентовані такі суб'єкт-суб'єктні відносини, в яких той, хто навчається є замовником знань демократично організованого навчання з усіма притаманними йому особливостями. З огляду на це процес демократизації вітчизняної освіти повинен ґрунтуватися на її орієнтації на кращі сучасні світові освітні системи.

Ключові слова: освіта, демократизація освіти, громадянська освіта.

Сьогодні Україна як ніколи гостро відчуває потребу підготовки і виховання нового покоління молоді як активних громадян демократичного суспільства. Тому перед державним управлінням освітою постає питання, яка саме система освіти для цього потрібна, і в який спосіб освіта братиме участь у побудові суспільства, заснованого на фундаментальних цінностях прав людини і громадянина, демократії та верховенства права, рівності і взаємній відповідальності, толерантності та свободи. Виховання справжнього громадянина можливе лише за умови створення демократичного середовища у сім'ї та навчальному закладі, де дитина на власному досвіді навчається брати на себе відповідальність та ухвалювати власні рішення, вчиться реагувати на складні суспільні явища та події через призму демократичних процесів у суспільстві. Саме тому система освіти є одним із найважливіших інструментів демократизації, а навчальний заклад постає як мікро модель суспільства.

Відведення центрального місця принципу забезпечення високої якості освіти в європейських країнах тісно пов'язане з високим рівнем їх демократії. Так, ключовою цінністю Болонської декларації є демократія. Демократичні форми в усіх галузях життєдіяльності європейського суспільства вважаються найбільш дієвими і максимально відповідають потребам людей.

З однієї точки зору, демократичну освіту слід вважати наслідком процесу політичної демократизації країни, а з іншої – для впровадження в суспільстві демократичних реформ необхідно створення певних умов. Серед таких умов слід виокремити підвищення загального освітнього рівня і збільшення чисельності громадян із вищою освітою як носіїв ідеї демократичних змін. Тому, на нашу думку, хоча вища освіта і є важливим фактором на шляху до демократії, демократизація системи освіти в Україні може розпочатися лише після переходу політичної системи нашого суспільства до демократичних форм функціонування. Це є свідченням того, що сьогодні є надзвичайно актуальним питання демократизації вітчизняної освіти, переорієнтації її на кращі сучасні світові аналоги (насамперед – на європейські).

Поняття демократизації освіти широке та неоднозначне. Демократичність повинна характеризувати як процес навчання та викладання, так і весь уклад повсякденного життя учнів і студентів. Не менше значення має присутність демократії в організації системи освіти в суспільстві в цілому (йдеться, насамперед, про автономність навчальних закладів) [1, с. 3].

Гончаренко С.У. вперше звернувся до цієї теми ще у книзі “Український педагогічний словник” 1997 р. видання і дав таке визначення: “Демократизація освіти – принцип реформування освіти в Україні на демократичних засадах, який передбачає децентралізацію, регіоналізацію в управлінні освітою, автономізацію навчально-виховних закладів у вирішенні основних питань діяльності, поширення альтернативних (приватних) навчально-виховних закладів, перехід до державно-громадської системи управління освітою (участь батьків, громадськості,

церкви), співробітництво учитель-учень, викладач-студент у навчально-виховному процесі” [2, с. 85].

В “Енциклопедії освіти” цей доволі звужений підхід до освітніх змін, для якого характерний наголос на децентралізації управління і наданні дозволу на участь у діяльності навчально-виховних закладів батькам, громадськості й церкві, частково заперечений і замінений більш широким поглядом на демократизацію освіти. С. У. Гончаренко вказує: “Часто це поняття тлумачиться спрощено, зводиться в основному до виборності керівників навчальних закладів, до створення рад освітніх установ і регіональних рад з народної освіти. Між тим проблеми демократизації освіти значно глибші і складніші. Вони охоплюють усі без винятку сторони життя навчальних закладів. Це тривалий і болючий процес перетворень з метою нормалізації відносин між суспільством, державою і навчальними закладами, між керівництвом усіх рангів і педагогами, між педагогами і учнями та студентами, між самими учнями та студентами” [3, с. 167].

Рябенко Є.М. відзначає, що складовою освітнього процесу в сучасних демократичних країнах є громадянська освіта. Демократія може бути стійкою, а демократичні зміни – успішними лише за умови, якщо громадяни мають необхідні для громадянської участі знання, уміння і бажання їх застосовувати на практиці.

Саме ці знання, уміння й установки визначають структуру громадянської компетентності, яку повинна формувати громадянська освіта. Термін “громадянська освіта” вживається для позначення інтегративної педагогічної технології формування громадянських чеснот населення, передусім молоді. Громадянська освіта є визнаним засобом політичної соціалізації, формою заохочення громадян до активної і відповідальної участі в ухваленні спільних рішень. Навчаючи молодь мирних способів політичної поведінки, прийомів розв'язання соціальних проблем і конфліктів, впливу на владу тощо, громадянська освіта сприяє подоланню політичної апатії, анемії, допомагає кожному визначитись щодо своїх політичних інтересів та способів їх задоволення [4, с. 6-7].

На нашу думку, сутність, цілі та засоби демократичної освіти та освіти громадянської настільки близькі, що ці поняття можуть вживатися як взаємозамінні.

Якщо відштовхуватися в цьому питанні від розуміння, характерного для розвинутих демократичних країн, то громадянська освіта є комплексним напрямком навчально-виховної роботи, що поєднує в собі насамперед елементи політичної, правової й етичної освіти. Досить подивитися будь-яку програму civic education США, Канади, Франції та інших держав, щоб переконатися в правоті сказаного. При цьому слід зауважити, що громадянська освіта не замінює названих елементів освіти, а лише вбирає їх у себе. Таке розуміння дозволяє ще раз підкреслити думку про неприпустимість ототожнення понять “громадянська освіта” та “політична освіта”, оскільки їх структура не збігається [5, с. 67].

На думку наукового колективу на чолі з академіком АПН України О. В. Сухомлинським, який підготував у квітні 2000 року “Концепцію громадянського виховання дітей і молоді”, громадянська освіта – це навчання

людей того, як жити за умов сучасної держави, як дотримуватись її законів, але водночас і не дозволяти владі порушувати їхні права, домагатися від неї здійснення їхніх правомірних потреб, як бути громадянином демократичного суспільства [6].

В світлі цієї думки, автори концепції формують таке поняття як “громадянськість” і наводять розгорнуте його тлумачення. На їхню думку, громадянськість – духовно-моральна цінність, світоглядно-психологічна характеристика людини, що зумовлена її державною самоідентифікацією, усвідомленням належності до конкретної країни. З цим пов'язані більш або менш лояльне ставлення людини до встановлених у державі порядків, законів, інституцій влади, відчуття власної гідності, знання і повага до прав людини, чеснот громадянського суспільства, готовність та вміння домагатися дотримання власних прав та обов'язків [7].

Жадько О.А. під громадянськістю розуміє розвиненість соціальної свідомості й індивідуальної гідності, спроможність людини усвідомлювати власні інтереси і захищати їх зі знанням справи та з урахуванням інтересів усього суспільства. Громадянськість є наслідком тривалого виховного, формуючого впливу громадянської соціалізації особистості. Вона виступає як реальна можливість втілення в життя сукупності соціальних, політичних і громадянських прав особистості, її інтеграції в культурні й соціальні структури суспільства [8].

Поліщук О.С. характеризує громадянську освіту як систему навчально-виховних заходів, спрямованих на формування громадянськості як інтегративної якості особистості, котра усвідомлює свої права й обов'язки щодо суспільства і держави; прилучення молоді до демократичної системи цінностей; формування індивідуального досвіду активних і відповідальних дій у демократичному суспільстві [9, с. 67].

Жадько О.А. у своїй публікації “Роль громадянської освіти як вимога сучасності” піднімає питання ролі громадянської освіти у суспільстві. Для чого державі громадянська освіта? З її допомогою виховуються соціально і економічно активні громадяни. Вся ліберальна економіка заснована на активності населення. Соціальна активність дозволяє “випустити пар”, висловити мирним шляхом своє незадоволення, привернути увагу до себе, брати участь у виборах. Це тільки одне із завдань громадянського виховання.

Чого чекає суспільство від громадянської освіти? Суспільству необхідна стабільність. Як воно її бачить? Воно розуміє стратегію влади і буде своєю стратегією. Воно вміє вести діалог з владою. Громадянська освіта цьому навчає. Розуміти дії влади і впливати на неї. Суспільство зацікавлене в тому, щоб брати на себе елементи повноважень влади. До цього треба готувати в школі.

Що дає громадянину володіння громадянськими навичками, цінностями? Це дозволяє формувати свої кар'єрні рішення, планувати стратегію власного життя, використовувати можливості, які надає держава. Дуже важливо вміти бачити стратегічні можливості держави і свої власні. А також прогнозувати міцність життя країни і свою. Успіхи держави і успіхи кожної окремої людини залежать від того, як добре її навчили “на

громадянина”. Людина повинна навчитись будувати реальні плани і реалізовувати їх. Суспільство повинно навчити свого громадянина стати успішним. І для цього його повинні вивчати не тільки за підручниками, тобто теоретично, але й реалізовувати на практиці соціально значущі проекти [10].

Маргуліна Л.В. розрізняє кілька ключових структурних аспектів демократизації освіти. Це демократизація управління освітою – і демократизація навчально-виховного процесу. З іншого боку, це демократизація управління освітньою галуззю – і демократизація управління окремим навчальним закладом. Це також демократизація змісту освіти – і посилення демократичності її структури і форм.

На рівні управління освітньою галуззю ключові чинники демократизації виражені в таких твердженнях:

- вплив загальносвітових тенденцій глобалізації на національну систему освіти;
- вплив демократизації українського суспільства на систему освіти;
- визнання прав усіх етнічних спільнот на збереження і розвиток своєї самобутності і культури в сучасній освіті;
- відповідність підготовки фахівців інтересам перш за все регіону, а вже потім держави;
- деполітизованість сучасної освіти;
- університетська автономія (надання університетам більшої незалежності з боку держави у вирішенні питань);
- вплив приєднання української системи вищої освіти до Болонського процесу на процес демократизації освіти [11, с. 398].

На рівні управління окремим навчальним закладом ключовими чинниками є наступні:

- вплив дисциплін за вибором студентів на процес демократизації освіти;
- вплив можливості обирати індивідуальний графік відвідування занять на процес демократизації освіти;
- вплив інноваційних методик проведення занять на процес демократизації освіти;
- планування роботи закладами освіти, вирішення питань навчально-виховної, методичної, економічної, фінансово-господарської діяльності;
- доцільність введення більшої кількості годин консультацій, індивідуальної роботи викладача зі студентами як альтернативного варіанту традиційним колективним формам навчання – лекціям та семінарським заняттям;
- агенти і способи провадження громадянської освіти.

Демократизація закладу освіти передбачає обов'язкову демократизацію управлінської діяльності його керівників, педагогічного та учнівського колективів, формування демократичного стилю керівництва, наявність та ефективність функціонування колегіальних органів управління, учнівського самоврядування, співробітництва, співтовариства [12, с. 399].

У прикладному плані демократизація управління закладом освіти включає такі напрями:

- 1) делегування певної частини прав і повноважень адміністрації таким громадсько-демократичним

структурам, як педагогічна рада, методичні об'єднання, учнівське самоврядування;

2) забезпечення виборності та звітності цих управлінських структур;

3) уміле та максимальне використання творчого потенціалу керівників шкіл, учителів, учнів, батьків і широкої громадськості [13, с. 399].

Певним протиставленням, на думку Маргуліної Л.В., є демократизація навчально-виховного процесу (протиставленням – тому, що окреслені засоби демократизації управління відносять до менеджменту освіти, а демократизація самого навчання – до педагогічної галузі).

Демократизація навчання – це впровадження демократичних засад у спільну діяльність учителя та учнів на уроці. Вона докорінно змінює взаємовідносини між учителем та учнями, тобто змінює традиційну систему “суб’єкт – об’єктних” відносин на “суб’єкт – суб’єктні”. За умови сформованості “суб’єкт – об’єктних” відносин у навчанні вчителів відводиться роль активної діяльної одиниці цього процесу, а учневі – роль пасивного “споживача” знань. В умовах сформованості “суб’єкт – суб’єктних” відносин учень виступає в ролі замовника знань з усіма притаманними йому індивідуальними особливостями. “Суб’єкт – суб’єктні” відносини сприяють підвищенню значущості і відповідальності учня за набуття знань, умінь та навичок, тобто ставлять його у більш активну позицію; сприяють усвідомленню кожним учнем себе як особистості, своєї соціальної ролі, свого місця в навчальному процесі, своїх функціональних обов’язків.

Виятково важливу роль у демократизації навчання має свобода слова, гласність, самовираження особистості учня, розвиток критики та самокритики. Педагогу необхідно на занятті створювати такі ситуації, у розв’язанні яких активну участь брали б учні: висловлювали свої думки, виступали в ролі опонентів по відношенню до вчителя та своїх товаришів, вносили поправки, пропозиції, давали поради. Інтегратором колективної думки повинен бути педагог, але без жорсткої регламентації дій учнів (студентів), без нав’язування своєї думки, своїх переконань. Свобода думки – це перша сходинка до творчості і демократизму [14, с. 402].

Отже, демократизація освіти проявляється через проникнення принципів демократії в усі складові системи освіти – структуру навчальних закладів, яка інтенсивно модернізується, управління, зміст і процес навчання, кадрову політику, сферу контролю тощо.

Список використаних джерел

1. Рябенко Є. М. Демократизація вищої освіти в дискурсі формування соціальної держави в Україні / Є. М. Рябенко // Гілея : науковий вісник : зб. наук. праць. – К. : ВІР УАН, 2010. – Вип. 35. – С. 148–155. (Рябенко Є.М. Демократизація вищої освіти в дискурсі формування соціальної держави в Україні. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Gileya/2010_35/Gileya35/F2_doc.pdf)
2. Гончаренко С. Український педагогічний словник / С. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. □ 376 с.
3. Гончаренко С. У. Демократизація освіти / Енциклопедія освіти. АПН України; гол. ред. В. Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – С. 167–168.
4. Рябенко Є. М. Демократизація вищої освіти в дискурсі формування соціальної держави в Україні / Є. М. Рябенко // Гілея : науковий вісник : рб. наук. праць. – К. : ВІР УАН, 2010. – Вип. 35. – С. 148–155. (Рябенко Є.М. Демократизація вищої

освіти в дискурсі формування соціальної держави в Україні. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Gileya/2010_35/Gileya35/F2_doc.pdf)

5. Іванов М.С. До проблеми з’ясування змісту громадянської та політичної освіти // Наукові записки. – Т. 21: Політичні науки. – Київ: Видавничий дім “КМ Академія”, 2003. – С. 64–68.

6. Постанова президії Академії педагогічних наук України “Про концепцію громадянського виховання дітей і молоді” 19 квітня 2000 р. Протокол № 1-7/4-49. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://osvita.ks.ua/derjavnnormdoki/4.html>

7. Постанова президії Академії педагогічних наук України “Про концепцію громадянського виховання дітей і молоді” 19 квітня 2000 р. Протокол № 1-7/4-49. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://osvita.ks.ua/derjavnnormdoki/4.html>

8. Жадько О. А. Роль громадянської освіти як вимога сучасності / О.А. Жадько // Теорія та методика навчання та виховання : зб. наук. пр. Вип. 22 / Харк. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://archive.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/znpkhnpu_tmnniv/2008_22/09.html

9. Поліщук О. С. Історичні аспекти розвитку громадянської особистості / О.С. Поліщук // Педагогічний пошук: науково-методичний вісник. – 2009. – № 4. – С. 65–67.

10. Жадько О. А. Роль громадянської освіти як вимога сучасності / О.А. Жадько // Теорія та методика навчання та виховання : зб. наук. пр. Вип. 22 / Харк. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://archive.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/znpkhnpu_tmnniv/2008_22/09.html

11. Маргуліна Л. В. [http://opac.library.vn.ua/cgi-bin/irbis64r_11/cgiirbis_64.exe?LNG=&Z21ID=&I21DBN=AN_PRINT&P21DBN=AN&S21STN=1&S21REF=&S21FMT=fullw_print&C21COM=S&S21CNR=&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=Демократизация освіти: український історичний досвід і сучасність \[Текст\]](http://opac.library.vn.ua/cgi-bin/irbis64r_11/cgiirbis_64.exe?LNG=&Z21ID=&I21DBN=AN_PRINT&P21DBN=AN&S21STN=1&S21REF=&S21FMT=fullw_print&C21COM=S&S21CNR=&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=Демократизация%20освещения%20украинский%20исторический%20досвид%20и%20сучасность%20[Текст]) / Л. В. Маргуліна // Гілея: науковий вісник : зб. наук. пр. / Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова, УАН; голов. ред. В. М. Вашкевич. – К., 2011. – Вип. 43. – С. 397–404.

12. Маргуліна Л. В. [http://opac.library.vn.ua/cgi-bin/irbis64r_11/cgiirbis_64.exe?LNG=&Z21ID=&I21DBN=AN_PRINT&P21DBN=AN&S21STN=1&S21REF=&S21FMT=fullw_print&C21COM=S&S21CNR=&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=Демократизация освіти: український історичний досвід і сучасність \[Текст\]](http://opac.library.vn.ua/cgi-bin/irbis64r_11/cgiirbis_64.exe?LNG=&Z21ID=&I21DBN=AN_PRINT&P21DBN=AN&S21STN=1&S21REF=&S21FMT=fullw_print&C21COM=S&S21CNR=&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=Демократизация%20освещения%20украинский%20исторический%20досвид%20и%20сучасность%20[Текст]) / Л. В. Маргуліна // Гілея: науковий вісник : зб. наук. пр. / Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова, УАН; голов. ред. В. М. Вашкевич. – К., 2011. – Вип. 43. – С. 397–404.

13. Маргуліна Л. В. [http://opac.library.vn.ua/cgi-bin/irbis64r_11/cgiirbis_64.exe?LNG=&Z21ID=&I21DBN=AN_PRINT&P21DBN=AN&S21STN=1&S21REF=&S21FMT=fullw_print&C21COM=S&S21CNR=&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=Демократизация освіти: український історичний досвід і сучасність \[Текст\]](http://opac.library.vn.ua/cgi-bin/irbis64r_11/cgiirbis_64.exe?LNG=&Z21ID=&I21DBN=AN_PRINT&P21DBN=AN&S21STN=1&S21REF=&S21FMT=fullw_print&C21COM=S&S21CNR=&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=Демократизация%20освещения%20украинский%20исторический%20досвид%20и%20сучасность%20[Текст]) / Л. В. Маргуліна // Гілея: науковий вісник : зб. наук. пр. / Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова, УАН; голов. ред. В. М. Вашкевич. – К., 2011. – Вип. 43. – С. 397–404.

14. Маргуліна Л. В. [http://opac.library.vn.ua/cgi-bin/irbis64r_11/cgiirbis_64.exe?LNG=&Z21ID=&I21DBN=AN_PRINT&P21DBN=AN&S21STN=1&S21REF=&S21FMT=fullw_print&C21COM=S&S21CNR=&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=Демократизация освіти: український історичний досвід і сучасність \[Текст\]](http://opac.library.vn.ua/cgi-bin/irbis64r_11/cgiirbis_64.exe?LNG=&Z21ID=&I21DBN=AN_PRINT&P21DBN=AN&S21STN=1&S21REF=&S21FMT=fullw_print&C21COM=S&S21CNR=&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=Демократизация%20освещения%20украинский%20исторический%20досвид%20и%20сучасность%20[Текст]) / Л. В. Маргуліна // Гілея: науковий вісник : зб. наук. пр. / Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова, УАН; голов. ред. В. М. Вашкевич. – К., 2011. – Вип. 43. – С. 397–404.

Shelyuk L., candidate of pedagogical sciences, associate professor, doctoral, National pedagogical university the name of M. P. Drahomanov (Ukraine, Kyiv), gileya.org.ua@gmail.com

Democratization educations as principle of her reformation in Ukraine

The question of study of role of democratization in the field of education is devote considerable attention of philosophers and scientists. However perfect model of modern philosophy of education, that would answer necessities and interests of democratic development of society, it is not formed as yet. Her making ‒ too difficult task. In fact must be presented such суб’єкт- subject relations, in that there is that, who studies is the customer of knowledge of the democratically organized studies with all inherent to him features. Taking into account it a process of democratization of home education must be base on her orientation on the best modern world educational systems.

Keywords: education, democratization of education, civil education.

Шелюк Л., кандидат педагогических наук, доцент, докторант,
Национальный педагогический университет им. М.П. Драгоманова
(Украина, Киев), gileya.org.ua@gmail.com

**Демократизация образования как принцип ее реформирования в
Украине**

Вопросом изучения роли демократизации в сфере образования посвящено значительное внимание философов и ученых. Однако совершенной модели современной философии образования, которая отвечала бы потребностям и интересам демократического развития общества, пока что не сформировано. Ее выработка - слишком сложное задание. Ведь должны быть представлены такие субъект- субъектные отношения, в которых тот, кто учится является заказчиком знаний демократически организованной учебы со всеми присущими ему особенностями. Учитывая это процесс демократизации отечественного образования должен основываться на ее ориентации на лучшие современные мировые образовательные системы.

Ключевые слова: образование, демократизация образования, гражданское образование.

* * *